

**PRISPEVEK ČASTNEGA OBČANA
 PROF. DR. MIROSLAVA STIPLOVŠKA
 K OBOGATITVI ZGODOVINSKE IN KULTURNE PODOBE
 DOMŽALSKE OBČINE**

Kot županja Občine Domžale sem bila zelo vesela povabila Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete, Univerze v Ljubljani, da ob sedemdesetem rojstnem dnevu našega prof. dr. Miroslava Stiplovška, častnega občana Občine Domžale, lahko napišem prispevek o spoštovanem Domžalčanu, ki ste mu namenili Zbornik znanstvenih razprav.

Občina Domžale je leta 2004 podelila prof. dr. Miroslavu Stiplovšku naziv častni občan za dosežke pri preučevanju sodobne slovenske zgodovine, zlasti pa za opravljeno delo na področju kulturne in raziskovalne dejavnosti v domžalski občini. Ob tem pa je bilo v obrazložitvi tudi zapisano, da dr. Miroslav Stiplovšek ni le strokovnjak na področju novejših zgodovinskih ter prizadeven delavec na področju kulture in raziskovalne dejavnosti, je tudi prijazen sogovornik, dober prijatelj, predvsem pa občan, ki vselej poudarja svojo pripadnost Domžalam ter skuša po svojih močeh prispevati k razvoju občine.

Zbornik, namenjen njegovemu življenjskemu jubileju, ni le zanj, temveč tudi za našo občino velika čast, hkrati pa tudi priložnost za sprehod skozi njegovo življenje. Z Domžalami je namreč jubilat tesno povezan vse od rojstva 18. julija 1935. Starejši krajanje se ga spominjajo, kako je kot dijak in študent pomagal v očetovi pekariji. V Domžalah je leta 1946 končal četrti razred osnovne šole pri učiteljici Gizeli Ušeničnik, ki ga je pritegnila k delu v prvi povojni knjižnici v tedanjem Društvenem domu. Na domžalski nižji gimnaziji je na njegovo bodočo poklicno pot pomembno vplival ravnatelj in prof. zgodovine Milan Flerin. Za njim je bil drugi Domžalčan, ki se je po veliki maturi na kamniški gimnaziji odločil za študij zgodovine na ljubljanski Filozofski fakulteti. V drugi polovici petdesetih let je deloval v Študentskem klubu Domžale in bil eno mandatno obdobje tudi njegov predsednik. Domžalski študenti so tedaj prirejali tudi različne kulturne prireditve, Stiplovšek pa je bil njihov predstavnik v občinskem svetu za šolstvo, v katerem se je ukvarjal s problematiko štipendiranja ter tako začel svojo pot javnega delavca, ki je vse svoje življenje z aktivnim delom v različnih organih, zlasti na področju kulture in izobraževanja, v novejši zgodovini Občine Domžale pustil neizbrisno sled.

Prvo obdobje Stiplovškovega delovanja na področju kulture se začne po odsluženju vojaškega roka in zaposlitvi na Filozofski fakulteti. Leta 1963 je bil izvoljen za občinskega odbornika in za predsednika sveta za kulturo. Kot priznanje za uspešno

*Cveta Zalokar Oražem
 županja Občine Domžale*

reševanje zlasti problematike ljubiteljske kulturne dejavnosti, knjižničarske dejavnosti in spomeniškega varstva ga je Skupščina občine Domžale leta 1965 izvolila za poslanca prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije. V času štiriletnega mandata je bil kot univerzitetni sodelavec zlasti aktiven pri reševanju aktualnih vprašanj visokega šolstva, znanstveno-raziskovalnega dela in arhivske službe.

Najpomembnejše obdobje Stiplovškovega kulturnega delovanja pa se začena leta 1971 z ustanovitvijo Kulturne skupnosti Domžale, v kateri je nato tri mandatna obdobja opravljal tudi funkcijo predsednika njene skupščine. Do konca osemdesetih let je ta interesna skupnost v sodelovanju z občinsko skupščino uspela realno nekajkrat povečati dotedanja sredstva za kulturo, kar je omogočilo razmah vseh njenih panog, od ljubiteljske, glasbene, gledališke, likovne in folklorne aktivnosti, do varstva kulturne dediščine ter knjižničarske, arhivske in muzejske dejavnosti. Napredek, kakršen je bil v dveh desetletjih delovanja Kulturne skupnosti dosežen v tedanji veliki domžalski občini, je bil izjemen tudi v primerjavi z drugimi slovenskimi občinami. V tem obdobju so bili dejansko postavljeni temelji za uspešen razvoj profesionalne in ljubiteljske kulturne dejavnosti tudi za sedanji čas.

Ti dosežki so bili rezultat prizadevanega in prijateljskega sodelovanja starejših in mlajših generacij kulturnikov, ki so sledili tedanjemu predsedniku ter njegovim prizadevanjem, da bi kultura, ki se je do tedaj razvijala zlasti v neprofesionalnih kulturnih društvih z dolgoletno tradicijo, našla svoje mesto tudi v profesionalnih ustanovah. Stiplovškova posebna skrb nekaterim področjem je bila pogojena tudi z njegovo poklicno dejavnostjo. Ob tem pa se je zavzemal tudi za izboljšanje gmotnih, prostorskih in organizacijskih pogojev za delovanje društev v okviru tedanje Zveze kulturnih organizacij občine Domžale. Bil je pobudnik ustanovitve Likovnega razstavišča oziroma Galerije Domžale, ki je še danes osrednji razstveni prostor sredi mesta Domžale in se lahko pohvali s številnimi odmevnimi razstavami. S predsednikom izvršnega odbora in direktorjem Glasbene šole Stanetom Habetom, tudi častnim občanom Občine Domžale, je sodeloval zlasti pri ustvarjanju pogojev za izjemen razmah glasbene poustvarjalnosti, s predsednikom ZKO Slavkom Piškom pa sta veliko prispevala k bistvenemu izboljšanju pogojev in okrepitevi ljubiteljske gledališke dejavnosti.

Skupščina Kulturne skupnosti in njen izvršni odbor sta posebno pozornost posvetila bogatitvi knjižničnega fonda in izboljšanju prostorskih pogojev za delovanje Občinske matične knjižnice, ki vse od svoje ustanovitve v letu 1904 ni našla pravih prostorov in je v času predsednikovanja dr. Stiplovška Kulturni skupnosti imela povsem premajhne prostore v stavbi na Kolodvorski ulici 8. V prizadevanjih, da postane knjižnica temeljna kulturna dobrina, je vodstvo Kulturne skupnosti doseglo največji uspeh leta 1984, ko je Skupščina občine Domžale ob pomoči z donatorjev z velikimi dodatnimi gmotnimi sredstvi omogočila ureditev obsežnih novih prostorov za delovanje občinske knjižnice v nekdanji stavbi Osnovne šole Venclja Perka. Skupščina Kulturne skupnosti je pred odprtjem novih prostorov tudi sklenila, da Občinska matična knjižnica, ki je dotlej delovala v okviru Delavske univerze, postane prvi samostojni kulturni zavod v domžalski občini. V novih prostorih in s povišanimi finančnimi sredstvi Kulturne skupnosti je lahko knjižnica uspešno opravljala svoje kulturno poslanstvo.

V občini so za izvajanje pomembnih kulturnih dejavnosti skrbeli tudi zavodi s sedežem zunaj nje (Zavod za spomeniško varstvo Kranj, Kamniški muzej in Zgodovinski arhiv Ljubljana) in zasluga dr. Stiplovška je, da so na njegovo pobudo opravili številne akcije tudi na domžalskem območju. Na področju spomeniškega varstva so bila večja dela opravljena zlasti z restavriranjem fresk in adaptacijami v cerkvah v Grobljah, Krtini in Krašcah, z obnovitvenimi posegi na gradu Krumperk ter pri vzdrževanju spomenikov druge svetovne vojne.

Kulturna skupnost je prirejala tudi v slovenskem in mednarodnem glasbenem življenju odmevne poletne festivale klasične glasbe v hramu Jelovškove umetnosti v Grobljah. Na njih so nastopali svetovno znani glasbeniki ter mladi še neuveljavljeni umetniki. Več kot tri desetletja so bili festivali komorne glasbe Groblje osrednji poletni glasbeni dogodek v Občini Domžale.

Dr. Stiplovšek je organiziral tudi strokovne ekskurzije študentov zgodovine za ogled zgodovinskih znamenitosti v občini ter tako promoviral občino Domžale tudi navzven.

V sedemdesetih letih se je začela tudi organizirana skrb za varstvo občinskega arhivskega gradiva. Kulturna skupnost je adaptirala začasno skladišče na Krumperku, kjer je bila dalj časa tudi razstava pomembnih arhivskih dokumentov o zgodovini domžalske občine. Pri njihovi izbiri je sodeloval tudi dr. Stiplovšek, ki je bil še posebej aktiven na muzejskem področju. Kamniški muzej in Gorenjski muzej Kranj sta na njegovo pobudo v Domžalah postavila razstave o kmečkem uporništvu, protiturških taborih in mlinih na Gorenjskem. Kamniški muzej je predstavil tudi eksponate z arheoloških izkopavanj in na gradu Krumperk postavil razstavo o slamninarski domači obrti in industriji na domžalskem območju ter na različnih mestih več razstav iz domžalske zgodovine med vojnama in v času druge svetovne vojne. Pri njih je strokovno sodeloval tudi Stiplovšek, ki jih je več oblikoval tudi samostojno.

Z razstavno dejavnostjo ter s sodelovanjem v lokalnem glasilu Občinski poročevalec, kasneje Slamniku je povezano tudi Stiplovškovo intenzivno preučevanje krajevne zgodovine, ki sega tematsko v čas njegovega preučevanja slovenske zgodovine, to je od 19. stoletja do konca druge svetovne vojne, predstavil pa je tudi najstarejše omembe Domžal v zgodovinskih virih v 13. in 14. stoletju ter kmečkih uporih na domžalskem območju. Število člankov, razprav in samostojnih publikacij iz lokalne zgodovine obsega okoli sto bibliografskih enot, največ jih je iz obdobja 1918–1945 oziroma iz problematike delavskega-sindikalnega in ljudskofrontnega gibanja v dvajsetih in tridesetih letih ter iz štiriletnega vojnega časa, zlasti o začetkih boja proti okupatorju ter o delovanju partizanskih enot in političnih organizacij. Zlasti s članki o slamninarski domači obrti in industriji sega v 19. stoletje, problematiko razvoja različnih industrijskih panog na domžalskem območju pa je prikazal v obdobju do razpada prve Jugoslavije.

Kot predsednik Kulturne skupnosti in odbornik sekcije za krajevno zgodovino pri Zgodovinskem društvu za Slovenijo je dr. Stiplovšek opravil pomembno organizacijsko in strokovno delo pri pripravi prvega simpozija o tej problematiki maja 1977 v Domžalah, ki se ga je udeležilo okoli 200 zgodovinarjev iz vse Slovenije. Na njem so referenti obravnavali splošno problematiko krajevne zgodovine in metodološka vprašanja, drugi del simpozija pa je bil namenjen značilnostim zgodovinskega razvoja domžalskega območja (referati so bili objavljeni v Zborniku občine Domžale leta 1979). Tedanji predsednik Zgodovinskega društva za Slovenijo prof. dr. Ignacij Voje je v zahvali predsedniku Skupščine občine Domžale, Jerneju Leniču, posebej poudaril, da so Domžale gostile prvi specializirani simpozij o krajevni zgodovini, ki je bil edinstven tudi v tedanjem jugoslovanskem prostoru.

Na pobudo predsednika občinske skupščine Karla Kušarja, profesorja zgodovine, ki je Domžale predstavil tudi udeležencem interkatederske konference zgodovinarjev jugoslovanskih filozofskih fakultet, je bil junija 1987 v Domžalah še drugi simpozij o krajevni zgodovini. Večina referatov je bila objavljena v časopisu za slovensko krajevno zgodovino Kroniki in Zgodovinskem časopisu, v katerem je leta 1993 izšel tudi Stiplovškov razširjeni referat o propadu slamninarske industrije in razvoju novih industrijskih panog na domžalskem območju med vojnama.

Dr. Stiplovšek je po ukinitvi Kulturne skupnosti v začetku devetdesetih let krajši čas deloval še v občinskem odboru za kulturo. Njegovo dolgoletno delovanje na tem pod-

ročju pa je bilo prekinjeno le v letih 1981–1985, ko je bil predsednik občinske raziskovalne skupnosti. Tedaj se je ukvarjal predvsem s problematko raziskav za potrebe gospodarskih in družbenih dejavnosti ter s spodbujanjem inovacijske aktivnosti v podjetjih.

Sedaj je član upravnega odbora Muzejskega društva Domžale, ki je dal pobudo za slavnostno obeležitev osemdesetletnice razglasitve Domžal za trg leta 1925. Ta pomemben dogodek v domžalski zgodovini je Stiplovšek predstavil z obsežno razstavo, ki jo je aprila 2005 v Galeriji Domžale organiziral Kulturni dom Franca Bernika, in s priložnostno brošuro Razglasitev Domžal za trg leta 1925 (60 strani). Zlasti po arhivskih in časopisnih virih je preučil upravno-politične, gospodarske, prosvetne, kulturne in telesnovzgojne dejavnosti, ki so bile temelj za kraljevo povišanje Domžal v status trga. Ugotovil je, da je le redkokateri kraj v Sloveniji v sedmih desetletjih od srede 19. stoletja dosegel tolikšen vsestranski napredek kot Domžale. Z razstavo in publikacijo je prikazal, da so bili v navedenem obdobju ustvarjeni temelji za uspešen razvoj mesta Domžale oziroma domžalske občine tudi po drugi svetovni vojni in da so nekatere naloge, ki so si jih Domžalčani takrat zadali, aktualne do današnjega časa. Razstava je vzbudila veliko zanimanje med občani in odmevnost tudi v osrednjih slovenskih medijih.

Za tehten prispevek k obogatitvi kulturne in zgodovinske podobe domžalske občine je dr. Miroslav Stiplovšek dobil njena najvišja priznanja, zlato Kersnikovo plaketo, zlato plaketo občine Domžale in podelitev naziva častni občan. Ob tej počastitvi je ponovno poudaril svoje zadovoljstvo nad bogatim kulturnim življenjem v domžalski občini, posebej nad velikimi občinskimi naložbami v prenovo Kulturnega doma Franca Bernika in Poletnega gledališča na Studencu ter v gradnjo moderne Knjižnice Domžale, kar spodbuja nadaljnji napredek na kulturnem področju.

To je kratek pregled življenja in dela dr. Miroslava Stiplovška, ki z družino živi v Domžalah. Odlikuje ga izredna prizadevnost, sistematičnost pri delu, predvsem pa je človek, ki vedno drži dano besedo, pa naj bo to pri sodelovanju v posameznem projektu ali le druženju s prijatelji, ki ga zaradi njegovega dela ter iskrenega prijateljstva izjemno cenimo.

Ob njegovem življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo in mu tudi v prihodnjih letih želimo veliko ustvarjalnih moči ter prijetnih trenutkov med nami.

Cveta Zalokar Oražem,
županja Občine Domžale